

زهرای بتول(س)؛ مصداق کامل «وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا» و انقطاع از ماسوی الله

حضرت زهرا(س) را بتول نامیده‌اند؛ بتول مصداق کامل «وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا» (مزم/8) و کسی است که انصراف و انقطاع پیدا کرده و فانی مطلق در اسماء حضرت حق شده و همه امور را مظاهر جمال و جلال الهی می‌داند.

حضرت زهرا(س) را بتول نامیده‌اند؛ بتول مصداق کامل «وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا» (مزم/8) و کسی است که انصراف و انقطاع پیدا کرده و فانی مطلق در اسماء حضرت حق شده و همه امور را مظاهر جمال و جلال الهی می‌داند.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدجواد رودگر، رئیس پژوهشکده دین‌پژوهی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی حجت‌الاسلام والمسلمین محمدجواد رودگر، رئیس پژوهشکده دین‌پژوهی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و نویسنده کتاب «زهرة آسمان» در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، اظهار کرد: با وجود کوتاه بودن عمر حضرت زهرا(س) احادیث و روایات، چند خطبه و به‌خصوص نیایش‌های فراوانی از ایشان در اختیار داریم که این‌ها خود بالغ بر سه یا چهار جلد کتاب خواهد شد.

وی افزود: از سوی دیگر روایاتی در رابطه با شخصیت ایشان چه از طریق امامیه و چه از طریق اهل سنت نقل شده که در حوزه فاطمه‌شناسی بسیار قابل استفاده است. به عبارت دیگر سلسله مطالب نسبتاً جامعی از خود ایشان بر جای مانده که هر دو دسته مطالب می‌تواند در حوزه فاطمه‌شناسی به ما کمک کند.

رودگر با اشاره به این‌که در سال‌های اخیر کنگره‌ها و همایش‌هایی در حوزه فاطمه‌شناسی برگزار شده، گفت: این‌ها خود قدم‌های مثبتی است که در این زمینه برداشته شده و برخی از کتاب‌هایی که در سال‌های اخیر وارد بازار شده و برخی از بزرگان ما زحماتی را در این زمینه کشیده‌اند، تا حدی قابل توجه بوده است. کتابی نیز در رابطه با کتاب‌شناسی حضرت زهرا(س) منتشر شده که تقویت و تکمیل آن در جهت استفاده در حوزه فاطمه‌شناسی بسیار مفید و مؤثر است.

وی ادامه داد: همچنین ما در باب تفسیر بسیاری از آیات قرآن کریم در میان مفسران شیعه و سنی روایاتی داریم که مصداق بسیاری از آیات قرآن حضرت زهرا(س) است و استخراج این آیات نیز می‌تواند ما را در حوزه فاطمه‌شناسی بسیار یاری کند. همچنین در حوزه ادبیات، به خصوص ادبیات عرفانی و شخصیت‌شناسی معصومین(ع) نیز حاوی مضامین بلند علمی و عرفانی است که باز می‌تواند به ما در رابطه با شناخت شخصیت ایشان کمک کند.

رئیس پژوهشکده دین‌پژوهی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در بخشی از سخنان خود گفت: ابن شهر آشوب از ابو‌هاشم عسکری و او از امام حسن عسکری(ع) روایتی نقل کرده که از آن حضرت سؤال شد که چرا حضرت فاطمه(س) را «زهرا» نامیده‌اند؟ امام(ع) پاسخ می‌دهند: زیرا رخسار ایشان در ابتدای روز مانند خورشید فروزان، در وقت زوال مانند ماه تابان و در وقت غروب همچنان ستاره درخشان برای امیرالمؤمنین(ع) می‌درخشید.

وی اضافه کرد: درباره این روایت و مضامین آن، هم روایات و هم تفسیرها و و به تعبیری تأویل‌هایی داریم که هر کدام از آن انوار ساطع از حضرت زهرا(س)، برای نمونه سفیدی، زردی، سرخی (همان‌گونه که در روایت آمده) جلوه‌گاه‌های خاص به خود را دارند.

از امام حسن عسکری(ع) روایتی نقل شده که از آن حضرت سؤال شد که چرا حضرت فاطمه(س) را «زهرا» نامیده‌اند؟ امام(ع) پاسخ می‌دهند: زیرا رخسار ایشان در ابتدای روز مانند خورشید فروزان، در وقت زوال مانند ماه تابان و در وقت غروب همچنان ستاره درخشان برای امیرالمؤمنین(ع) می‌درخشید.

این محقق و پژوهشگر عرفان اسلامی اضافه کرد: همچنین در روایت دیگری از امام صادق(ع) این مضمون به صورت دیگری آمده است: نوری که در نماز صبح می‌درخشید، سفید، در نماز ظهر نور زرد و در نماز مغرب و پایان روز، نور سرخ بوده است. جالب آن است که این سفیدی و زردی و سرخی در عرفان و حکمت متعالیه تعبیر عمیق و بلند عرفانی دارد و ناظر به مراتب و مقامات کشفی و شهودی است که البته شاید بیان تأویلات این‌چنینی در این موضع دشوار باشد.

شارح «رساله الولاية» علامه طباطبایی همچنین با اشاره که تفاسیری که بزرگان ما درباره برخی دیگر از عناوین ایشان ذکر کرده‌اند(از جمله صدیقه، طاهره و...) گفت: ایشان را بتول نامیده‌اند؛ بتول مصداق «وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا» و تنها به او بپرداز» (مزم/8) است؛ بتول کسی است که انصراف و انقطاع پیدا کرده و فانی مطلق در اسماء حضرت حق شده و همه چیز را مظاهر جمال و جلال الهی می‌داند.

نویسنده کتاب «زهرة آسمان» - با موضوع شخصیت عرفانی حضرت زهرا(س) - درباره وجه تسمیه این کتاب اظهار کرد: علت آن است که در روایات آمده که آن حضرت را در آسمان‌ها زهره و در زمین زهرا(س) می‌نامند. اگر ما بخواهیم هریک از اسماء و اوصاف ایشان و نیز وجه اجتماعی و سیاسی ایشان و ولایت‌مداری ایشان را به عنوان شهیده صراط مستقیم ولایت بشکافیم و مورد دوباره‌خوانی قرار دهیم، این امر می‌تواند برای جامعه ما مفید باشد.

رئیس پژوهشکده دین‌پژوهی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی ادامه داد: از سوی دیگر حضرت زهرا(س) می‌تواند هم در نیایش و نماز و ارتباط با خدا و هم در ارتباط با خود و هم در ارتباط با جهان به عنوان يك الگوی تمام‌عیار مطرح شود و ما می‌توانیم در همه این ساحت‌ها، از وجود ذی‌جود ایشان استفاده کنیم.

وی خطبه حضرت زهرا(س) را حقیقتاً يك دوره اسلام‌شناسی فشرده خواند و اظهار کرد: بزرگان ما گفته‌اند که یکی از علائم شیعه آن است که خطبه آن حضرت(س) و یا خطبه شقشقیه حضرت امیرالمؤمنین(ع) را حفظ باشد. علت تمرکز و تأکید بزرگان ما بر این مطلب آن است که این خطبه يك دوره تعالیم اسلامی را در بخش اصول و فروع دین مطرح کرده و حاکی از اسلام‌شناسی جامع‌اندیشانه آن حضرت است.

نویسنده کتاب «عرفان قرآن» تصریح کرد: اگر بخواهیم نکات مطرح شده از ایشان را درباره توحید، به‌ویژه توحید وجودی و صمدی و قرآنی در پرتو تأویلات عرفانی مورد بحث قرار دهیم، ظرفیت و استعداد فراوانی در این زمینه را در این خطبه شاهد خواهیم بود.

رودگر در پایان سخنان خود تصریح کرد: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در پژوهشکده دانشنامه‌نگاری خود، 5 جلد دانشنامه فاطمی تدوین کرده است که به زودی وارد بازار علم و معرفت در حوزه فاطمه‌شناسی خواهد شد.